Oktatáspolitika az egyetem előtti szakoktatásban

GÖRBE PÉTER*

Szakoktatásunk reformja, súlyának jelentős növelése a tanügyi reform kiemelt feladata kell, hogy legyen.

I. Törvényes keret

A romániai oktatás működésének törvényes keretét a következő szabályozások alkotják:

• Románia alkotmánya, módosítva 2003-ban, (a szept. 18-i törvény, megjelent a 2003. 09. 22./669-es sz. Hivatalos Közlönyben), amelynek 32. paragrafusa szavatolja **a tanuláshoz való jogot;**

• Az 1995/84. sz. oktatási törvény, módosítva 1999-ben, módosítva 2003-ban (2003/268. sz. törvény, megjelent a 2003.06. 19. /430. sz. Hivatalos Közlönyben), amely megfogalmazza az alkotmányos jog megvalósításának feltételrendszerét;

• A 2000/458. sz. kormányhatározat az egyetem előtti oktatásban képzett szakmák jegyzékét tartalmazza (Nomenclatorul ocupațiilor, meseriilor și specializărilor pentru care se asigură pregătirea profesională prin învățământul preuniversitar – 2000. 06. 26./287. sz. Hivatalos Közlöny), amely még érvényes a szakközépiskolák **XI.** és **XII.** osztályaiban és a szakmunkásképző iskolák **III.** évében tanuló fiatalok számára;

• A 2002/844. sz. kormányhatározat az egyetem előtti oktatásban képzett szakmák jegyzékéről szól (Nomenclatorul ocupațiilor, meseriilor și specializărilor pentru care se asigură pregătirea profesională prin învățământul preunivesitar – 2002. 08. 23./625. sz. Hivatalos Közlöny), amely érvényes a szakközépiskolák **IX.** és **X.** osztályaiban és a szakmunkásképző iskolák **II.** évében tanulók számára;

• A 2001. 12. 6./1246. sz. kormányhatározat – a szakképzési szintek hitelesítésének kérdését szabályozza (Hotărâre privind sistemul de certificare a nivelurilor de calificare prin învățământul profesional, liceal – filiera tehnologică și vocațională – și postliceal – 2001. 12. 18./814. sz. Hivatalos Közlöny), amely meghatározza a szakképesítések szintjeit az európai szabályozásoknak (ISCO 88 COM), illetve a Nemzetközi Munkaügyi Iroda ILO osztályozásának megfelelően. E szerint a romániai oktatási-képzési rendszerben megszerezhető képesítések **5 szintre** csoportosíthatók:

1. szint – segédmunkás (muncitor ucenic) – rutinos és előrelátható műveletek végzése;

2. szint – szakmunkás (muncitor) – nemrutinos, felelősséget és csoportmunkát igénylő műveletek végzése;

3. szint – technikus (tehnician) v. szaktechnikus (tehnician specialist) – változatos munkafeladatok, döntések, felelősséget és csoportmunkát igénylő műveletek végzése;

4. szint – főiskolai – változatos, bonyolult munkafeladatok, döntések, magas felelősség, tevékenységek irányítása, erőforrások elosztása;

5. szint – egyetemi és egyetem utáni – változatos, bonyolult, nem előrelátható munkafeladatok és körülmények, önálló döntések, magas felelősség, tevékenységek irányítása, erőforrások elosztása, tervezés, kivitelezés, ellenőrzés.

• 2002/3228. sz. oktatási és 2002/138. sz. munkaügyi miniszterek közös rendelete – a szakképzési szintekről rendelkezik (Ordin privind echivalarea nivelurilor de calificare prin învățământul profesional, liceal – filiera tehnologică și vocațională – și postliceal);

• A 2003. 03. 31./3669. sz. oktatási miniszteri rendelet, az ipari iskola (școala de arte și meserii) kerettanterveinek jóváhagyásáról szól;

II. A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer struktúrája

A 2002. évi törvénymódosítás előtt a felső középfokú oktatás – melynek része az iskolarendszerű szakképzés is – a 8 osztályos kötelező oktatásra épült (1. ábra). A kötelező nyolc osztály elvégzése után a tanulók középiskolában vagy szakiskolában folytathatták tanulmányaikat. A szakközépiskola tanulói, tanulmányaik sikeres befejezése esetén érettségi vizsgára állhattak. Az érettségi vizsgától függetlenül letehettek egy szakmai vizsgát, megszerezve a technikusi szakképesítést. A szakiskolát végzett fiatalok folytathatták tanulmányaikat az esti vagy csökkentett látogatású középiskola XI–XIII. osztályaiban, megszerezve így az érettségit, illetve a technikusi szakképesítést.

A kötelező oktatás 10 osztályos. Az iskolalátogatás kötelezettsége 18 éves korban szűnik meg. Sajátos módon, a VIII. osztály után a kötelező oktatás két különböző úton folytatható: 1) a középiskolai úton, a líceum alsó ciklusával és 2) az ipari iskolával.

A **líceum** 3 vonalra tagolódik: elméleti, vokácionális (tehetségfejlesztő – mint zene, képzőművészet, stb) és technológiai. Mindhárom vonalon **ugyanolyan értékű érettségi** vizsga szerezhető, amely feljogosítja a végzőst a felsőoktatásban való továbbtanulásra.

* a szerző a Hargita Megyei Tanfelügyelőség szaktanfelügyelője.

1. ábra A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer régi struktúrája

<table>
<tr><th>Osztály/ csoport</th><th colspan="3">Oktatási szint</th><th>Szakképzési szint</th><th>Típus</th></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td colspan="3">Egyetem utáni oktatás</td><td rowspan="2">Egyetemi és egyetem utáni oktatás</td><td rowspan="8">KÖTELEZŐ
UTÁNI
KÖTELEZŐ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Egyetemi oktatás</td></tr>
<tr><td colspan="3">Nem egyetemi post-secondary oktatás</td><td>Poszliceális oktatás</td></tr>
<tr><td>XIII.</td><td rowspan="5">Líceum (középiskola)</td><td colspan="2" rowspan="2"></td><td rowspan="5">Felső másodfokú oktatás</td></tr>
<tr><td>XII.</td></tr>
<tr><td>XI.</td><td rowspan="3">Szakmunkásképző (Şcoala profesională)</td><td></td></tr>
<tr><td>X.</td><td rowspan="2">Inasiskola</td></tr>
<tr><td>IX.</td></tr>
<tr><td>VIII.</td><td colspan="3" rowspan="4">Általános ciklus</td><td rowspan="4">Alsó másodfokú oktatás</td><td rowspan="9">KÖTELEZŐ</td></tr>
<tr><td>VII.</td></tr>
<tr><td>VI.</td></tr>
<tr><td>V.</td></tr>
<tr><td>IV.</td><td colspan="3" rowspan="4">Elemi ciklus</td><td rowspan="4">Elemi oktatás</td></tr>
<tr><td>III.</td></tr>
<tr><td>II.</td></tr>
<tr><td>I.</td></tr>
<tr><td>Nagy</td><td colspan="3" rowspan="3">Óvodai ciklus</td><td rowspan="3">Iskola előtti oktatás</td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>Közepes</td></tr>
<tr><td>Kicsi</td></tr>
</table>

2. ábra A nevelési-oktatási és szakképzési rendszer új struktúrája

<table>
<tr><th>Osztály/ csoport</th><th colspan="2">Nevelési szint</th><th>Szakképzési szint</th><th>Típus</th></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td colspan="2">Egyetem utáni oktatás</td><td rowspan="2">Egyetemi és egyetem utáni oktatás</td><td rowspan="5">KÖTELEZŐ
UTÁNI</td></tr>
<tr><td colspan="2">Egyetemi oktatás</td></tr>
<tr><td colspan="2">Nem egyetemi post-secondary oktatás</td><td>Poszliceális oktatás</td></tr>
<tr><td>XIII.</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2">A líceum felső ciklusa</td><td rowspan="3">Felső másodfokú oktatás</td></tr>
<tr><td>XII.</td><td rowspan="2">A líceum felső ciklusa</td></tr>
<tr><td>XI.</td><td>Kiegészítő év</td></tr>
<tr><td>X.</td><td rowspan="2">A líceum alsó ciklusa</td><td rowspan="2">Szakképző iskola (Şcoala de arte şi meserii)</td><td rowspan="6">Alsó másodfokú oktatás</td><td rowspan="11">KÖTELEZŐ</td></tr>
<tr><td>IX.</td></tr>
<tr><td>VIII.</td><td colspan="2" rowspan="4">Általános ciklus</td></tr>
<tr><td>VII.</td></tr>
<tr><td>VI.</td></tr>
<tr><td>V.</td></tr>
<tr><td>IV.</td><td colspan="2" rowspan="4">Elemi ciklus</td><td rowspan="4">Elemi oktatás</td></tr>
<tr><td>III.</td></tr>
<tr><td>II.</td></tr>
<tr><td>I.</td></tr>
<tr><td>Nagy</td><td colspan="2" rowspan="3">Óvodai ciklus</td><td rowspan="3">Iskola előtti oktatás</td><td></td></tr>
<tr><td>Közepes</td><td></td></tr>
<tr><td>Kicsi</td><td></td></tr>
</table>

A vokácionális és technológiai vonalak végzősei az érettségi vizsgától függetlenül letehetnek egy szakmai vizsgát, és megszerezhetnek egy EU 3-as szintű technikusi bizonyítványt is.

A **technológiai** líceum három profilban nyújt képzést: 1) műszaki – 10 szakmában; 2) szolgáltatások – 4 szakmában; 3) természeti erőforrások és környezetvédelem – 4 szakmában.

Az **ipari iskola** 1. szintű szakképesítést nyújt. IX. osztályban a képzés szakmacsoportok szerint történik, a csoportokon belül a szakmai gyakorlat és a helyi curriculum lehet különböző. X. osztályban 16 foglalkozási ágazatban, összesen 47 szakmában szerezhető 1. szintű szakképesítés. A X. osztály befejezésével a tanulók egy végzős (tanulmányi) bizonyítványt kapnak, amely feljogosítja a továbbtanulásra, továbbá egy személyi folytonos képzési tárcát, ami érvényesíthető a felnőttképzésben és egy 1. szintű szakképesítési bizonyítványt, amely értékesíthető a munkaerőpiacon.

Az ipari iskola végzős vizsgája után a tanulók folytathatják tanulmányaikat a **kiegészítő évben,** amikor összesen 137 szakmában szerezhetnek 3. szintű képesítést. A kiegészítő év záróvizsgája után ugyanolyan dokumentumokat kap, a 3. szintű képesítésnek megfelelően.

A kiegészítő év záróvizsgája után a végzősök továbbtanulhatnak **a líceum felső ciklusán,** megszerezve az érettségit (aki bírja), illetve a 3. szintű – technikusi – bizonyítványt **olyan szakmákban, amelyek nagyobb gyakorlati jártasságot igényelnek, és amelyek nem szerezhetők meg a középiskolai vonalon.**

Az egyetem előtti oktatás keretében működik a **posztliceális oktatás,** kétféle iskolával: 1) technikum, amely szaktechnikusokat képez és 2) mesteriskola, amely ipari mestereket képez.

A posztliceális oktatás teljesen szakmaorientált: szakmai elméleti tudást és gyakorlati készségeket alakít, vállalkozói ismereteket nyújt, és a felsőoktatás elismerheti egyes részeit. Az időtartama 1–2 év nappali tagozaton, 1,5–2,5 év esti tagozaton.

III. Közgadasági szakmák

A módosított képzési struktúra szerint **szakközépiskolában** a következő 3. szintű közgazdasági szakmákat oktatjuk:

– pénzügyi és kereskedelmi technikus (tehnician în activități financiare și comerciale);
– közigazgatási technikus (tehnician în administrația publică);
– turisztikai technikus (tehnician în turism);
– postatechnikus (tehnician în activități de poștă).

Az **ipari iskolai** úton a következő szakmákat lehet elsajátítani:

1. szint:
– kereskedelmi dolgozó
– szállodai dolgozó
– közélelmezési dolgozó

2. szint:
– áruátvevő-elosztó
– élelmiszer-elárusító
– nemélemiszer-elárusító
– szállodai munkás
– pincér-közélelmezési eladó
– cukrász
– szakács

3. szint:
– turisztikai-szállodai technikus
– kereskedelmi technikus
– közélelmezési technikus

Poszliceális iskolában megszerezhetők a következő **szaktechnikusi** – 3. szintű – képesítések:

- kereskedelmi ügynök (Agent comercial)
- turisztikai ügynök–idegenvezető (Agent de turism – ghid)
- kincstári dolgozó (Agent fiscal)
- vámügynök, vámőr (Agent vamal)
- ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune)
- bróker
- banktisztviselő (Funcționar bancar)
- szállodás (Hotelier)
- közélelmezési szaktechnikus (Tehnician coordonator activ. de alimentație publică)
- kereskedelmi szaktechnikus (Tehnician coordonator activități comerciale)
- titkár – gépíró – irodai dolgozó (Secretar – stenodactilograf – operator birotică)
- agroturisztikai technikus (Tehnician activități de agroturism montan)
- faipari ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune în industria lemnului)
- szállítási ügyviteli asszisztens (Asistent de gestiune în transporturi)
- építkezési áruszakértő–ügyintéző (Merceolog gestionar pt. mat. de constr. și inst.)

Bővebb és részletesebb információk az oktatási-szakképzési rendszerről beszerezhetők a Nevelési, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium hivatalos internetes honlapjáról: www.edu.ro .

IV. Felnőttképzés

A felnőttképzést a 2000. 08. 31./129. sz. kormányrendelet a felnőttek szakmai képzéséről (/2002. 09. 30./711. sz. Hivatalos Közlöny) szabályozza. Már érvényben van a 2003. 05. 08./522. sz. kormányhatározat az alkalmazási módszertan jóváhagyásáról (2003. 06. 21./346. sz. Hivatalos Közlöny) is és több más módszertan, amely szabályozza a megyei felnőttkép-ző engedélyező bizottságok működését, az engedélyezés lebonyolítását, a vizsgák menetét, stb. Valamennyi elérhető a honlapon. (www.cnfpa.ro)